

Eesti Skautide Ühing

**Rändurite programmi
loomine
Eesti Skautide Ühingule**

Nskm Monika Ojala
Sk m väitekiri

2025

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
ETTEVALMISTUS	4
Turu-analüüs	4
Testgrupp	6
RÄNDURITE PROGRAMMI SKAUDIOSKUS JA TASEMED	7
RÄNDURITE PROGRAMMI SUUNAD JA EESMÄRGID	8
Ränduri eesmärgid:	9
KOKKUVÕTE	15
LISA 1. RÄNDURITE RAAMATU SISU (tekst)	17
LISA 2. Rändurite programmi tutvustus Eesti Skaut ajakirja 2019	36

SISSEJUHATUS

Eesti Skautide Ühingu juhatuselt ja liikmetelt tuli juba ammu tagasiside, et Eesti rändurialised (18-26 aastased) noored vajaksid ka oma arenguprogrammi. Kuna minul puudus kogemus, et ränduritele üldse programm kuskil mujal olemas on siis saatis, 2016 detsembris, ESÜ juhatus mind koos toonase juhatus liikme, Liisa Kõrgemäega, Rooma Euroopa vanemskautide- ja rändurite juhtide kohtumisele VentureNet/ RoverNet. Üritusel toimusid töötoad rändurialiste noorte profiili kirjeldamiseks, rändurite programmile üleminekufaasist ja noorte kaasamisest. Sealt õppisime, et kõikides teistes riikides on rändurialistele oma programm ja missugused on nende programmide sarnasused ja erinevused Euroopa riikides. Järeldasime, et programm oleks vajalik ka Eestis kuid sel hetkel veel sellist programmi mida lihtsasti endale kopeerida ei leidnud.

Tulnud tagasi Eestisse otsustasin kandideerida, 2017 märtsis, ESÜ programmijuhi ametikohale ja seal üheks suurimaks eesmärgiks seadsin töötada Eesti Skautide Ühingule välja rändurite programm. Et aga teada saada millest täpselt Eesti rändurialised puudust tunnevad saatsin välja üleskutse aktiivsetele ränduritele, et kohtuda ja vajadused koos kaardistada. Nimetasin ürituse Rändurite mõttepäevakuks ja kohtusin kokku viie ränduriga erinevatest üksustest. Lisaks olin juba saanud 2016 aasta Noortekogult mõned mõtted ja suunad kuhu rändurite programm võiks areneda. Kurb oli see, et ESÜ Üldkogul registreerimislehte ringi saates panid end teemast huvitatutena kirja tunduvalt rohkem inimesi aga kui reaalselt tegemiseks läks ei tulnud enam neilt mingisugust vastust ega tagasisidet. Nii tegutsesimegi programmimeeskonnaga koos 5 aktiivse ränduriga.

Sisendid ja murekohad saadud, hakkasime programmimeeskonnaga koos välja töötama rändurite arengusuundi ja nende eesmärgid. 2017 aasta Nõupäevadel Tagametsas jaotasime osalejad rändurite valitud suundade järgi gruppidesse ja palusime kõikidel välja mõelda eesmärgid kuidas rändurid end selles suunas ja isiklikus arenguvaldkonnas arendaksid. Lisaks küsisime kõikide osalenute arvamust missugune võiks olla rändurite sümbolika.

ETTEVALMISTUS

Turu-analüüs

Et saada aimu mida siis missugused meie rändurialised on ja mida nad vajavad kutsusin kõikide üksuste rändureid Eesti Skautide Ühingu kontoris Tallinnas. **Rändurite mõttepäevakule** tuli kolm rändurialist kolmest erinevast ESÜ üksusest. Nendega koos arutasime ja panime kirja missugused rändurid on, millest neil puudus on ja mida skautlus neile pakkuda saab.

Lisaks küsisin mõtteid ja ideid 2016 a. **Noortekogu** osalejatelt. Sealsed noored arvasid, et vaja on:

Morse kood, JOTI osalemine.

Kaitseliiduga koostöö – riigikaitse laager + Noortekastega koostöö

Arvuti – exceli õpetamine

Skautiriided (püksid, sokid, pusa – SÜMBOOLIKA – vöö, sokid, pusa)

Skautlusest rääkimine – kuidas muutis elu

Lipsu sidumine

Rändurite mõttepäevakul ja Noortekogul saadud sisendite põhjal panime kirja tulemsued ja mõtlesime ESÜ programmimeeskonnaga välja eesmärgid.

MILLEST ON NEIL PUUDUS? MILLES TAHAKS NAD ARENEDA?	MIDA SAAB SKAULTLUS PAKKUDA?	ÜHISED
1. MATKAMISEST PUUDUS	Osaleda/ soovitada erinevaid matku mis toimuvad	
	Teha Rändurite GRUPP kus öelda, et ma tahaks minna – kes tuleb kaasa?	
	Ilma suure organiseerimiseta matk	
	Sõprusüksusega matk:	
	- nende juures	
	- meie juures (jagada korraldamist)	
	Erinevad stiilimatkad: ratta, suusa, räätša	
	Välisriikides matkamine (Explorer Belt jms)	
2. OSKUSEST ENDA EEST HOOLITSEDA	Õppepäevad (üks päev üks teema):	
	- Kokkamine jms	
3. TÖÖKOOGEMUSEST	Tööd	
	Proovipäevi erinevatel tööaladel	
	Tutvusringkonda, kus jagada töökuulutusi	
	Ürituste korraldamise võimalust	
4. RAHAST	Pakkuda skautluse tutvuse teenust	
	RMK Koostööd	
	Soovitada tööandjateke skautluse oskuse omandanuid	
	Ettevõtluse koolitus	
	Stipendiumite infot (Nt. Maxima)	
5. ENESEKEHTESTAMISE OSKUSEST	Koolitused: Psühholoogia, enesehinnang, enese mõistmine	
	Väitlemine	
	Mentorit	Ka 6.
	KOOLITUSI	Ka 6, 11, 10, 13
6. AJA PLANEERIMISE OSKUSEST	Valikuvõimalus olla 3 kuud vms juhatuse töövari	Ka 11.
	Mentorit	Ka 5.
	KOOLITUSI	Ka 5, 11, 10, 13
7. KEELEOSKUSEST		
8. LAAGER KUS ON AINULT RÄNDURID		
9. MISSUGUSED ON VÕIMALUSED TOETUSE SAAMISEKS?		
10. AMETLIKUD KOOLITUSED		
11. TÄISKASVANU ELUGA SEOTUD DOKUMENDID, LEPINGUD JMS PABERIMAJANDUS. SELLEGA TOIMETAMINE JA SELLE MÕISTMINE.	Valikuvõimalus olla 3 kuud vms juhatuse töövari	Ka 6.
	Dokumentide mõistmise materjal seikluste andmebaasis	
	Konkurss (+ tagasiside) sellisel teemal kus oleks huvi seda kirjutada	
	Kuidas käituda tööintervjuul	
	KOOLITUSI	Ka 5, 6, 10, 13
12. ÜLIÕPILASELE TASKUKOHASE ELUKOHA LEIDMINE		
13. JUHTIMISOSKUSED	KOOLITUSI	Ka 5, 6, 10, 11

Programmi loomisel arvestasime ka eelmise programmi juhi, Ott Pruulmanni, loodud skaudi- ja vanemskaudi programmi. See oli kokku pandud liri skautide programmi järgi. Tundus loogiline jätkata sama süsteemi – iga tehtud tegevust planeeritakse – teostatakse – analüüsitakse ja tegevuste alajaotus on inimeste arenguvaldkonna järgi – vaimne, emotsionaalne, sotsiaalne, kõlbeline, ihuline (VESKI).

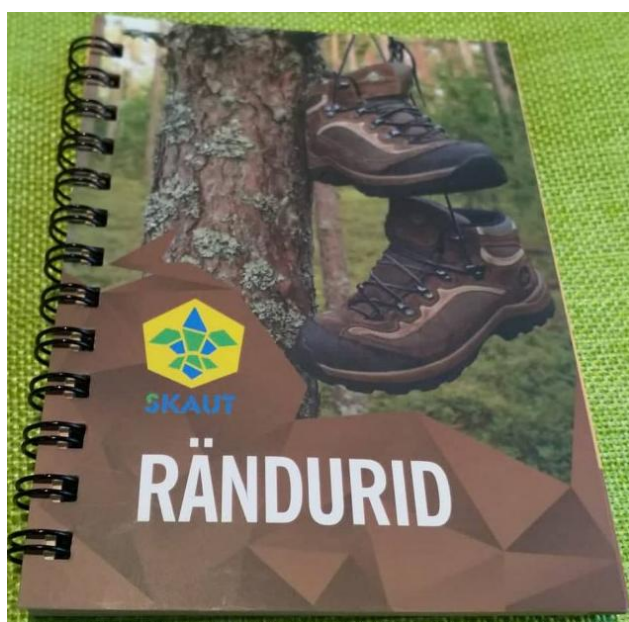
Nendest sisenditest tulenevalt järeldasin, et tänapäeva rändurid leiavad selles eluetapis end olukorrast kus nad peavad arendama enda juhtimisoskust, raha käsitlemise oskust, suhteid kaas- ja välismaallastega kuid paljud samas sooviks ka kogeda midagi ekstreemset. Sellest tulenevalt sai rändurite programm jaotatud viite valdkonda/suunda:

1. Juhtimine
2. Raha ja toetajate leidmine
3. Matk ja laagri tegevused
4. Keele arendamine ja suhtlus (ka välismaal)
5. Ellujäämine

Testgrupp

Enne programmimaterjalide trükkimist printisin välja mustand-raamatud ja kogusin kokku testgrupi. Kohtusime Tallinna Skaudimajas 4 kuud järjest, iga kuu toimus klubi 2 tundi, millest esimene tund aega rändurid rääkisid mis eesmärgi nad järgmise kuu jooksul soovivad saavutada ja kuidas läks nende eelmise kuu eesmärgi saavutamine. Ning teise tunni õpetas üks klubilistest teistele midagi vahvat. Nii saime rohkem teada purjetamisest, auto hooldamisest ja rehvivahetusest, joogast ja klaverimängust. Testijad andsid iga kord ka tagasisidet ja selle tulemusena võis järeldada, et programm sellises vormis sobiks.

Septembris ja oktoobris 2018 suhtlesin Ecoprindiga ja oktoobri lõpuks olid rändurite raamatud trükitud. Esialgne tiraaž oli 200 tk. Oktoobris toimusid esimesed rändurite klubid Tallinnas ja Tartus. Tallinnas käisin kohapeal esimesed 2 kuud, Tartus ühe kuu - toetamas ja õpetamas kuidas programmi peaks läbima. Mõlemas linnas olid entusiastlikud noored kohapeal ja huvitatud programmi läbima hakkama. Paraku järgnes mõlemas asukohas vaid 1 rändurite klubi ja edasi ei suudetud ühist aega kokku leppida või tuli kokkulepitud ajal kohale ainult paar inimest.

RÄNDURITE PROGRAMMI SKAUDIOSKUS JA TASEMED

Ränduri katse - skautluse skaudioskus

Selleks, et saada ametlikult ränduri staatus tuleb sooritada kolmeosaline katse:

1. Külastada kohta, mis on seotud Eesti skautluse rajajaga või maailma skautluse rajajaga.
2. Osaleda kolmel skaudiüritusel, millest vähemalt üks on üle-eestiline või rahvusvaheline (viimase aasta jooksul).
3. Kanda ette skauditõotus.
4. Soovi korral sooritada midagi klubile omast või klubi poolt välja pakutud.

Kõik katse läbinud skaudid saavad endale ränduri tähisena liilia pandlaga vöö.

Rändurite tasemed ja saavutamise kriteeriumid

I tase - **Matkasaabas**

- Läbi igast valdkonnast vähemalt üks seiklus ja lisaks 5 seiklust vabalt valitud valdkondadest.
- Õpi tundma oma salka/lipkonda.
- Liitu klubi infovahetussüsteemiga. Kui klubil ei ole toimivat infovahetussüsteemi (postituvid, sotsiaalsõrgustik vm), siis aita see luua.

II tase - **King**

- Läbi igast valdkonnast vähemalt üks seiklus ja lisaks 5 seiklust vabalt valitud valdkondadest.
- Tunne skaudivormi, erinevaid märke ja nende paigutust vormil.
- Tutvusta klubikaaslastele oma hobisid, huvisid ja tugevamaid külgi.

III tase - **Plätu**

- Läbi igast valdkonnast vähemalt üks seiklus ja lisaks 5 seiklust vabalt valitud valdkondadest.
- Tunne ESÜ struktuuri ja oma üksuse paiknemist selles.
- Otsi infot vähemalt kolme rahvusvahelise laagri kohta ja osale neist vähemalt ühes.

IV tase - **Jalajälg**

- Läbi igast valdkonnast vähemalt üks seiklus ja lisaks 5 seiklust vabalt valitud valdkondadest.
- Esinda oma rühma üksuse staabis või ESÜ nõupäevadel/üldkogul.
- Võta seiklustiimide töös mõni vastutav roll.

RÄNDURITE PROGRAMMI SUUNAD JA EESMÄRGID

Rändurite programmil on neli taset ja viis suunda, milles ennast arendada.

Järgmise taseme saamiseks peab olema tehtud kümme seiklust. Nendest viis peavad olema sooritatud erinevates suundades ja ülejäänud viis seiklust samas või erinevas suunas.

ESÜ noorteprogramm pöörab tähelepanu kõigile viiele inimese arengu valdkonnale – vaimne, emotsionaalne, sotsiaalne, kõlbeline ja ihuline areng. Igas arenguvaldkonnas on vastavalt ESÜ eesmärkidele piiritletud kitsamad arengusihid ning iga arengusihis osas on kirjeldatud väljundid. Rändurite programmi igal suunal on viis valdkonna eesmärki.

V - Vaimne (intellektuaalne) areng

Definitsioon: arutlusvõime, tajumise, mälu, keele, kujutlusvõime, loovuse ja informatsiooni käsitlemise oskuse arendamine, et osata kohaneda uute olukordadega, leida lahendusi probleemidele ning planeerida tegevusi.

E - Emotsionaalne areng

Definitsioon: oma emotsioonide teadvustamine, nendega toime tulemine ja nende väljendamise õppimine, et tunda end turvaliselt ja enesekindlalt. Õppimine, kuidas igapäevastes olukordades arvestada teiste inimeste tunnetega ning oma käitumise mõjuga teiste inimeste tunnetele.

S - Sotsiaalne areng

Definitsioon: oskus teiste inimestega suhelda. Ühiskonnas toimivate vastastikuste inimsuhete vajalikkuse mõistmine. Koostöö ja juhtimisvõime arendamine.

K - Kõlbeline areng

Definitsioon: arusaamade kujunemine seoses kõlbeliste otsustega – milline käitumine on õige, sobiv ja milline on väär, sobimatu. Vaimse identiteedi sügavam tunnetamine ja mõistmine ning tervikliku maailmapildi loomine.

I - Ihuline (füüsiline) areng

Definitsioon: oma keha võimete ja toimimise tundmaõppimine ja oma oskuste arendamine.

Ränduri eesmärgid:

I SUUND: Juhtimine

Rändurieas noor on tihtipeale lahkunud kodu turvaliste seinte vahelt ja peab hakkama õppima ning arendama oma juhtimisoskusi erinevates situatsioonides. Ta peab oskama ennast kehtestada, oma arvamust avaldada ja seisukohti põhjendada.

Skautlus annab võimaluse juhtimiskogemuse omandamiseks. Erinevate koolituste läbi paranevad Sinu meeskonnatöö- ning juhtimisalased teadmised, mis on kindlasti arvestatavaks positiivseks täienduseks Sinu CV-s.

Eesmärk

- V Saan aru meeskonna rollidest ja oma meeskonnas peituvatest annetest.
- V Oskan realistlikult läbi mängida juhtimisega seotud situatsioone.
- V Mõistan meeskonnaliikmete arenguvajadusi, oskan neid märgata ja leida.
- V Oskan ennast kehtestada ja toimuvat põhjendada.
- V Mõistan erinevaid juhtimisteooriad.
- E Suudan oma tundeid vaos hoida ka pingelises olukorras, kui vaja, küsin abi.
- E Arvestan oma kaaslaste tunnetega ja oskan pakkuda emotsionaalset tuge.
- E Oskan planeerida oma aega ja tean, millal öelda ei.
- E Oskan valida õiget juhtimisstiili õiges situatsioonis.
- E Oskan anda ja käsitleda konstruktiivset tagasisidet.
- S Arvestan otsustamisel meeskonna liikmete arvamusega ja kaasan neid juhtimisse.
- S Oskan meeskonda juhtida. Vajadusel ka asjatundja abiga.
- S Oskan oma seisukohti kaitsta ja põhjendada.
- S Oskan jaotada tööülesandeid vastavalt meeskonnaliikmete oskustele, koormusele ja võimalustele.
- S Oskan end vastavalt olukorrale juhi rollist taandada.
- K Tean minusse puutuvaid dokumente ning seadusandlust, oskan neid täita ning koostada.
- K Tean skautlikke traditsioone ning annan neid edasi.
- K Oskan mõista organisatsiooni arenguvajadusi.
- K Teadvustan oma maailmavaadet ja hingelisi vajadusi.
- K Annan oma panuse maailma parandamisse läbi säästliku ja keskkonnasõbraliku eluviisi ning hea eeskuju.
- I Tean, kuidas maandada pingeid ja stressi.

- I Oskan juhtida oma meeskonda rasketes oludes.
- I Olen oma tervisliku käitumisega eeskujuks.
- I Oskan hoolitseda iseenda ja ümbritsevate inimeste vaimse ja füüsilise tervise eest.
- I Oskan ergutada oma meeskonnakaaslasid aktiivsete tegevustega.

II SUUND - Raha ja toetajate leidmine

Ränduri portfellis leidub projekti koostamise ja erinevate ürituste tarbeks toetajate leidmise juhiseid. Omandatud teadmised kulude-tulude analüüsi ja raamatupidamise põhitõdede kohta on kasuks igal elualal. Rändur oskab koostada eelarvet ja sellest kinni pidada ning suhelda enda projekti elluviimiseks korrektselt erinevate ametkondadega. Rändur orienteerub finantsmaailmas ja on leidlik rakendama erinevaid platvorme (tegevuskavasid) oma ideede elluviimiseks.

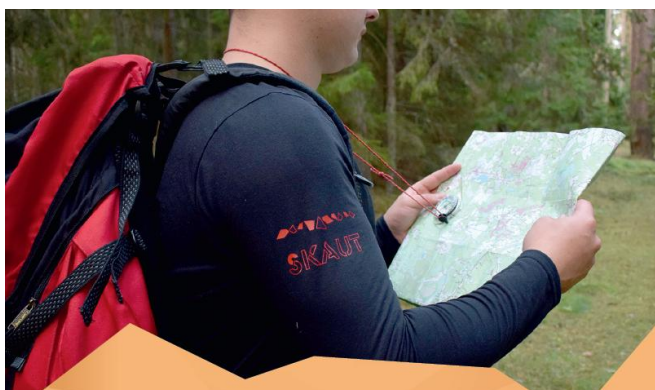
Eesmärk

- V Oskan valida toetajaid vastavalt projekti omapärale.
- V Oskan finantside korraldamisel arvestada kõiki asjaolusid ja varusid.
- V Mõistan organisatsiooni finantsjuhtimise põhitõdesid.
- V Tean tähtaegade kinnipidamise olulisust.
- V Suudan mõelda ja teostada plaane..
- E Tean oma tugevusi, suheldes toetajatega.
- E Oskan aru saada eitavast vastusest, leppida sellega ja vastavalt edasi tegutseda.
- E Teadvustan endale erinevust ja suudan hoida organisatsiooni rahakotti ning enda oma lahus.
- E Suudan eelarve arutlustel jääda enesele kindlaks.
- E Tean raha emotsionaalset väärtust ja mõju inimestele.
- S Oskan põhjendada toetajale, kuidas tema toetust kasutatakse ja miks seda vaja on.
- S Oskan eelarve koostamisel pidada läbirääkimisi erinevate osapooltega.
- S Tean, kuidas juhendada eelarve koostamist ja seda jälgida.
- S Tean, kuidas suhelda ametkondadega.
- S Oskan koordineerida suhtlust arve/dokumendi osapooltega.

- K Olen oma käitumiselt avatud, leidmaks sponsoreid.
- K Oskan kulusid ja tulusid analüüsida.
- K Olen kursis oma pere raamatupidamisega.
- K Oskan majandada salga/lipkonna aastast eelarvet.
- K Loen iseseisvalt raamatupidamise ABC-d ja selgitan teistele oma sõnadega, mida kujutab endast raamatupidamine.
- I Tean, kuidas hoida tervislikku, aktiivset elustiili ja head füüsilist vormi.
- I Tegelen füüsilise hobiga, et hoida oma energiataset kõrgel.
- I Oskan riietumisel arvestada kohtumise sisuga.
- I Olen käinud skautlust tutvustamas (tasulise) teenusena.
- I Koostan eelarve, millest pean kinni.
- I Oskan koostada projektitaotlust.

III SUUND - Matk ja laagri tegevused (ei ole juht, aqa staap)

Rändur saab unustamatuid matkakogemusi, mis turgutavad keha ja meelt. Lisaks matka/laagri korraldamise ja metsas ellujäämise teadmistele leiab rändur kaaslased, kellega regulaarselt ühiselt tegutseda. Looduses viibimine, matkamine ja nutiseadmevaba suhtlus on parim viis saavutada vaimset ja füüsilist tasakaalu tänapäeva ülestimuleeritud ühiskonnas.

Eesmärk

- V Tean, kuidas ümbritsevas keskkonnas/looduses käituda ja austan seda.
- V Tean looduse hoidmise tähtsusest ja tutvustan seda ka teistele.
- V Oskan hinnata ilmastikuolude muutumise mõju minu vaimsele tervisele matkal.
- V Suudan üksinda matkal toime tulla.
- V Tean, kuidas valida õiget kohta tseremooniateks.
- E Oskan halvas olukorras enda ja grupi tuju üleval hoida ning olla motiveeritud.
- E Toetan oma juhti ja laagri juhtkonda üritusel.
- E Oskan pöörata tähelepanu abivajavatele matkalistele.
- E Suudan säilitada head hügieeni, vaatamata kehvadele pesemistingimustele.

- E Suudan enda emotsioone teisi häirimata välja elada.
- S Oskan valida matkaseltskonda vastavalt nende tugevustele ja nõrkustele.
- S Oskan korraldada suhtlust laagri staabi ja laagri vahel.
- S Oman praktilist kogemust noorte juhendamisel.
- S Suudan tulemusrikkalt koostööd teha.
- S Suhtlen laagris nutiseadmete vabalt.
- K Tean ja järgin matkamisel igamehe seadust.
- K Oskan koostada laagri detailplaani ja selle ellu viia.
- K Valdan erinevaid viise laagri püstitamiseks/ehitamiseks.
- K Suudan nutiseadet kasutada mõistlikult ja vajaduspõhiselt.
- K Oskan käituda laagrilistega ja matkalistega viisakalt.
- I Oskan ehitada vastupidavat laagriehitist.
- I Oskan anda elementaarset esmaabi.
- I Oskan hoolitseda oma tervise eest.
- I Tean matkamisega seotud muresid ja ohte.
- I Olen suuteline läbima ööbimisega matka.

IV SUUND - Keele arendamine ja suhtlus (ka välismaal)

Rändurieas noor saab võimaluse osaleda skautide välisüritusel ja kohtuda erinevast rahvusest inimestega. Ta tunneb ja austab erinevaid kultuure ning julgeb suhelda võõrkeeles. Teistest rahvustest inimestega kohtumine on tihtipeale inspireeriv ja julgustav ning loomupoolest tagasihoidlikum eestlane saab suhtluskogemuse, mis kindlasti toetab teda teel, saavutamaks avatud ja pingevaba interaktsiooni igas olukorras.

Eesmärk

- V Oskan koostada võõrkeelset motivatsioonikirja ja enesetutvustust.
- V Oskan suhelda eri rahvusest inimestega ja saada aru nende kultuurist.
- V Olen osalenud vähemalt ühel skautlikul välisüritusel.
- V Oskan end kirjas ja kõnes arusaadavalt väljendada.
- V Olen võimeline suhtlust arendama vabalt valitud teemadel.

- E Oskan eetiliselt ja korrektselt suhelda.
- E Olen avatud uutele tutvustele.
- E Planeerin ja teostan iseseisvalt reisi välisriiki.
- E Julgen küsida endale vajaminevat infot.
- E Suudan end kohandada eri riikide toitumisharjumustega.
- S Oskan omandada uusi keeli.
- S Oskan tutvustada skautlust suuremale grupile.
- S Tean ja tunnen käitumisprotokolli ning -etiketti.
- S Oskan luua ja hoida sõprussidemeid teistsuguse kultuurilise taustaga skautidega.
- S Oskan rakendada teisest rahvusest skautide traditsioone (mängud, laulud).
- K Käitun välismaal reisides keskkonnasõbralikult.
- K Tean teiste rahvuste kultuure ja nende erinevusi meie kultuurist.
- K Oskan kasutada sotsiaalmeediat vajaduspõhiselt.
- K Tean, kuidas väärilt oma riiki esindada.
- K Olen maailmas toimuvate tähtsamate sündmustega kursis.
- I Olen aktiivne üritustest ja tegevustest osa võtma.
- I Oman kogemust välisriigi matkast/laagrist.
- I Aitan korraldada rahvusvahelist skaudiüritust.
- I Viin end kurssi rahvusvahelise skautlusega ja selle võimalustega.
- I Olen leidnud sõprusüksuse välismaalt.

V SUUND - Ellujäämine

Ränduriprogrammi läbinud skaudil on teadmised päästeoperatsioonil käitumisest, ta tunneb morse koodi ning on kursis ohtudega, mis valitsevad nii looduses kui ka igapäevaelus. Ta suudab mõelda kriitiliselt ning teab nii enda kui ka kaaslaste tugevusi ja nõrkusi. Rändur oskab toime tulla enda emotsioonidega, väljendada oma tundeid ning pakkuda abi ja seda ka ise vastu võtta. Skaut saab ettevalmistuse, et olla nii vaimselt kui ka materiaalselt valmis kõigeks ning oskab enesekindlalt reageerida ohuolukordades, mis võivad ette tulla kodus, laagris või muul üritusel. Programmi läbinutel on lahendustele orienteeritud mõttemaailm.

Eesmärk

- V Oskan olla vaimselt ja materiaalselt kõigeks valmis.
- V Säilitan rasketes olukordades külma närvi.
- V Suudan mõelda kriitiliselt, hinnata oma võimeid ja leida lahendusi.
- V Suudan meelde jätta tähtsaid detaile ja infot.
- V Oskan abi pakkuda ja seda ka vastu võtta.
- E Oskan toime tulla ja väljendada tugevaid tundeid.
- E Suudan ennast kehtestada ka pingelises olukorras.
- E Märkan teiste tundeid ja reageerin vastavalt.
- E Oskan toime tulla ootamatute olukordadega.
- E Julgen väljendada oma tugevusi ja nõrkusi.
- S Oskan käituda päästeoperatsioonil.
- S Tean, mida kujutab endast pääste/politsei/kiirabi töö.
- S Tunnen morse koodi ja oskan seda kasutada.
- S Suudan suhelda hädaolukorras konkreetselt ja selgelt.
- S Olen tähelepanelik kaaskodaniku tervisliku seisundi suhtes.
- K Tean, kuidas reageerida kui midagi juhtub laagris/kodus/üritusel.
- K Oskan ellujäämissituatsioonides hoida hügieeni ja korda.
- K Olen teadlik ohtudest looduses, oskan neid vältida ja nendele vastavalt reageerida.
- K Suudan iseseisvalt inimestega suhelda.
- I Olen ellujäämiseks sobivas füüsiliselt vormis ja oskan vastavalt olukorrale pingeid leevendada.
- I Oskan riietuda vastavalt ilmastikuoludele.
- I Tean, mida süüa ja kuidas metsas süüa valmistada.
- I Suudan kriitilises olukorras anda esmaabi ennast ohtu seadmata.
- I Oskan ehitada loomadele lõksusid ja neid äärmistel juhtudel kasutada.

KOKKUVÕTE

2017 aasta alguses hakkasin tegema tõsisemaid samme, et Eesti Skautide Ühing saaks endale rändurite (18-26 aastased) vanusegrupi programmi. Panin kokku programmijuhi meeskonna ja igakuiselt nendega konsulteerides hakkasin kirja panema esimeseid mõtteid. 2017 mais kaasasin huvi üles näidanud rändurid ja saime paika rändurite arengusuunad – juhtimine, raha ja toetajate leidmine, matkamine, keele arendamine ja suhtlus ning ellujäämine. Sama aasta ESÜ Nõupäevade tulemusena sain tänu osalejatele kirja üle poolte eesmärkidest ja programmimeeskonnaga mõtlesime terve 2017 talve ja 2018 kevad välja kõik ülejäänud eesmärgid. Kokku on ränduritel valida seega viie suuna ja iga suuna kohta 25 eesmärgi vahel. Ühel tegevusaastal peaksid rändurid läbi 10 eesmärgi, et saavutada järgmine tase. Ehk siis kokku tuli eesmärke 125!

Talimängudel 2018 tutvustasin laagris olnud ränduritele uut programmi ja küsisin nende esmamuljeid. Rändurid olid põnevil ja soovisid programmi proovima hakata.

Et olla kindlad, et programm on läbitav ja rändurite klubi ülesehituse mõte ränduritele sobib kutsusin kokku märtsis 2018 Tallinna Rändurite klubi. Saatsin kutse kõikidele Harjumaa ränduritele ning käisin sain mõnega isiklikult kokku ning tutvustasin rändurite programmi. Esimesel korral tuli kohale 5 rändurit, nad said programmist kohe aru ja valisid endale oma eesmärgid, leppisime kokku järgmise kuu kohtumise. Kokku sai rändurite klubi testgrupp kokku 4 korda. Minu meelest oli test väga edukas. Saime hakata raamatut edasi arendama.

Mõeldes piltidele mida raamatusse panna tundsin, et lisaks teema piltidele tuleks teha uued, ühe stiiliga pildid ka sõlmedest. Nii saime head kvaliteetsed pildid ka teiste vanusegruppide õppematerjalide juurde. Pildid rändurite raamatusse tegi Jane-Ly Tammekivi, fotosessioonil abiks olid veel Joonas Kattel ja Rebekka Vainov.

Augustis 2018 läks rändurite raamatu sisu õigekirjakontrolli ja ESÜ Nõupäevadel 2018 näitasime sisu ka osalenud ESÜ liikmetele. (Lisa 1.) Samuti suunasime kokku iga piirkonna (Tallinn, Tartu, Rakvere rändurid, et nad juba plaaniks esimest rändurite klubi kokkusaamist oma piirkonnas). Selle tulemusena tegid Tallinna ja Tartu rändurid oma Messengeri grupi.

Rändurite pagunid said Divenata OÜ poolt tikitud augustis 2018. Rändurite raamat sai valmis oktoobris 2018.

Tallinna rändurite klubi I kohtumine oli 14. oktoober 2018. Tartu rändurite klubi I kohtumine oli 30. oktoober 2018.

Kevad 2019 Eesti Skaut ajakirjast sai lugeda rändurite programmi tutvustust (Lisa 2.).

Rändurite raamat pdf kujul on leitab Eesti Skautide Ühingu kodulehelt – Liikmele – Dokumendid – Programmimaterjalid pealkirja all Rändurite taskuraamat.

Kokkuvõtvalt võin öelda, et rändurite raamatu tegemine oli pikk, kuid huvitav protsess. Minu enda noored olid ka just sellesse ikka jõudmas nii, et tundsin, et selle tegemisest on kasu nii ESÜle kui minule endale, sest nii on minu noortel ka skautluses põnev ja muud valikud kui ainult üritusi korraldada ja erinevate tasandite juhatustes figureerida.

Tagantjärei tarkus ütleb seda, et kuigi selles vanuses inimesed on juba täiskasvanud, siis ei oska nad oma aega ja kohustusi veel planeerida/ ümber tõsta nii, et nad oleks (peaaegu) iga kuu samal ajal vabad. Võibolla tasuks seda oskust õpetada meie noortele rohkem juba vanemskaudi eas. Kindlasti peaks esimesed kuud kuni pool aastat klubis olema üks mentor, kes hoolitseb selle eest et iga kuu on klubis eraldi juht ja see reaalselt toimub.

Kuna maailm on pidevalt arenev siis ilmselt tuleb ka rändurite programmi umbes 5-10 aasta pärast üle vaadata ja vajadusel uuendada. Minu soovitus on siis taaskord alustada sellest, et kaardistada rändurite vajadused.

Tänase seisuga on rändurite programm olnud olemas 6 aastat ja minu andmetel üheski piirkonnas see tööle ei ole hakanud. Korduvalt on proovitud ränduriealisi kokku kutsuda, kuid pea võimatu on olnud leida enamusele sobivat aega ja nii on kokku saadud kas väga väikeses grupis või üldse mitte ja programmi läbimisega ei ole tegeletud. Arvan, et paras aeg on programmi juhi meeskonnal rändurite programm üldse vaadata, sihtgrupiga läbi arutada ja võimalda kaasata ka ülikoolide lektoreid, et ühildada programmi kõrgharidusprogrammidega.

LISA 1. RÄNDURITE RAAMATU SISU (tekst)

Rändurite programmi raamat

Värvigamma - helepruun - tumepruun. ESÜ sümboolika mosaiigitükid, jalajäljed, mets, matkamine

Tekst:

RÄNDURID

<pilt> matkasaapad rippuma

3 lk – andmed

Tekst:

See raamat kuulub

joon

Rändurite klubi kaaslased

(7 joont)

—

4 lk –

Rändurite klubi

Rändurid on täiskasvanud ja nende elu on kiire. Seetõttu saavad rändurid kokku vaid korra kuus kõikide oma piirkonna ränduritega.

Rändurite klubis analüüsitakse eelmise kuul saavutatut, seatakse uued eesmärgid (individuaalselt) ja veedetakse koos lõbusalt aega.

Kuna klubil ei ole püsivat juhti, siis jagatakse juhi roll omavahel ära nii, et igal kuul on erinev rändur, kes hoolitseb selle eest, et saaks läbi arutatud kõikide eesmärgid ja samas õpetab / korraldab oma klubikaaslastele ka midagi põnevat.

Kui tundub, et eesmärk on juba täidetud, siis arutletakse kaaslastega, kas saaks/ on vaja sama eesmärki põhjalikumalt / uuel moel täita.

Rändurite juhinduvad, nagu kõik skaudid, skaudiseadustest.

1. Skaut on usaldatav.
2. Skaut on truu.
3. Skaut on abivalmis.
4. Skaut on sõbralik ja rõõmus.
5. Skaut on viisakas.
6. Skaut on looduse sõber.
7. Skaut austab iseennast ja teisi.
8. Skaut on sihikindel ja visa.
9. Skaut on kokkuhoidlik ja töökas.
10. Skaut on puhas mõttes, sõnas ja teos.

5 lk – sümboolika

Rändurite sümboolika

Rändurite tunnusmärgiks on skaudiliiliaga vöö ja vormil kantav pruun pagun. Liilia on skautluse sümboliks. Skautluse rajaja, Lord Baden Powell, võttis selle üle rüütlitelt, kes sarnaselt skautidele hindasid ausust, siirust ja väarikust. Pagunid on erinevad vastavalt ränduri tasemele, kujutades algaja ränduri puhul matkasaabast ja kõrgeima taseme ränduri puhul paljast jalajälge. Jalanõud aitavad erinevates keskkondades (pindadel) edasi liikuda,

aidates ränduril leida oma tee. Rändurina tegutsedes saab arendada enda oskusi, teadmisi ja hoiakuid, luues selle kaudu oma isiklikku rada, et olla kaaslastele eeskujuks ja suunanäitajaks. Rändamise algusaastatel aitab õige jalanõu kiiremini ja lihtsamalt jõuda eesmärgini ning oskuste arendamisel tõdeda, et olulisim ei ole mitte jalanõu, vaid enese ettevalmistus.

Individuaalselt või ühiselt salgaga ühiste soovide poole liikudes aitad Sina ühes laiema rändurite kogukonnaga muuta maailma paremaks. Rändurite programmi oluline osa on mitmekülgne eneseareng, meeskonnatöö ning teiste juhtimise kogemus.

Ränduri areng

Kõik skaudid, kes on 18-aastased (või vanemad), saavad võimaluse uuendada skauditöötust, läbida ränduri katse ja selle tulemusena õiguse kanda skaudiliiliaga pannalt. Lisaks vööle saab algaja rändur vormile sättida matkasaabastega õlakud.

Esimes(t)el ränduriaastatel on noore suur abiline matkasaabas, mis toetab sammu keerulisel maastikul, kus skaut individuaalselt või koos oma salgaga rändab. Rändur on pärast I taseme läbimist osav skaut. Ta oskab matkata, meeskonnas töötada, uusi tutvusi luua ja metsas ellu jääda.

<pilt>Matkasaabastega

Üheskoos seigeldes ja erinevates valdkondades end arendades võib rändur matkasaapad peagi vahetada keremate jalanõude, näiteks kingade või tossude vastu, sest maastik Sinus eneses ja Sinu ümber on saanud tuttavamaks ja tossude kergus laseb lihtsamini edasi liikuda. Rändur on pärast II taseme läbimist vilunud skaut. Ta oskab ette näha ohuolukordi ja neid ennetada, tuleb toime enda emotsioonidega ning on kogenud matkaline. Tal on teadmised raamatupidamisest, juhtimisstrateegiatest ja tal on arenenud eneseregulatsiooni oskus: peab kinni tähtaegadest, koostatud eelarvetest ja oskab suhelda erinevate inimestega.

<pilt>Tossudega

Saavutades endale seatud eesmärgid (läbides seiklused), kasvatab rändur oma enesekindlust ja oskusi niivõrd, et toetust kaaslastelt vajab ta vähem kui varem. Tossud võib nüüd vahetada plätude vastu. Tugi on alati olemas, tugev side kaaslastega loodud - rändur teab enda tugevusi ning on haritud maailmakodanik. Rändur on pärast III taseme läbimist kogenud skaut. Ta oskab käituda päästeoperatsioonil, erinevates olukordades konstruktiivselt teise kultuuritaustaga inimestega suhelda, vajadusel ka võõrkeeles ning valdab täiskasvanueluga seonduvat paberimajandust. Ta tunneb morse koodi, hoiab loodust ning on vaimselt ja füüsiliselt pädev indiid, teades enda tugevusi ja nõrkusi.

<pilt>Plätudega

Pagunitel nähtavad paliad jalajäljed kinnitavad ränduri vaimset, emotsionaalset, sotsiaalset, kõlbelist ning ihulist valmisolekut elus ettejuhtuvate ülesannete lahendamiseks. Rändur on läbinud kogu programmi, mille jooksul on õppinud tundma oma sisemaailma, inimesi enda ümber, keskkonda ning ülesannete lahendamiseks erinevaid töövõtteid. Plätud võib vahetada jalajälgede vastu, sest skaut on vääriline enesekindlalt astuma elus oma rada, jättes endast maha isikliku jälje maailma. Ta on valmis võtma vastutust ja toetama ning juhendama teisi. Rändur on pärast IV taseme läbimist meisterlik skaut. Ta oskab korraldada laagreid ja üritusi ning leida koostööpartnereid ja toetajaid. Ta on iseseisev ja keskkonnateadlik inimene, kes on eeskujuks teistele. Selle taseme läbinud skaut on väärt meeskonnakaaslane, hea juht ja julge suhtleja, kelle kogemustepagasisse kuuluvad koolitused psühholoogia, ettevõtluse, raamatupidamise, päästeoperatsioonide ja esmaabi vallas.

<pilt> jalajälgedega

Rändurite programmi läbinul on võimalus oma teadmisi ja oskusi rakendada erinevates Eesti Skautide Ühingu töögruppides, ürituste korraldusmeeskondades ja eri tasemetega juhatustes.

Kui vajad abi otsustamisel, kuhu edasi panustada, siis võta julgelt ühendust ESÜ personali- (personal@skaut.ee) või programmijuhiga (programm@skaut.ee).

RÄNDURITE PROGRAMM

Tekst:

Rändurid on 18- – 26-aastased noored.

Programmi läbimine toimub samamoodi nagu teistel vanusegruppidel (hundudel, skautidel ja vanemskautidel).

= Koosneb Plaani – Teosta – Hinda osadest <pilt>programmitsükli ringist

Rändurite programmil on neli taset ja viis suunda, milles ennast arendada.

Järgmise taseme saamiseks peab olema tehtud kümme seiklust. Nendest viis peavad olema sooritatud erinevates suundades ja ülejäänud viis seiklust samas või erinevas suunas.

ESÜ noorteprogramm pöörab tähelepanu kõigile viiele inimese arengu valdkonnale – vaimne, emotsionaalne, sotsiaalne, kõlbeline ja ihuline areng. Igas arenguvaldkonnas on vastavalt ESÜ eesmärkidele piiritletud kitsamad arengusihid ning iga arengusihis osas on kirjeldatud väljundid. Rändurite programmi igal suunal on viis valdkonna eesmärki.

V - Vaimne (intellektuaalne) areng

Definitsioon: arutlusvõime, tajumise, mälu, keele, kujutlusvõime, loovuse ja informatsiooni käsitlemise oskuse arendamine, et osata kohaneda uute olukordadega, leida lahendusi probleemidele ning planeerida tegevusi.

E - Emotsionaalne areng

Definitsioon: oma emotsioonide teadvustamine, nendega toime tulemine ja nende väljendamise õppimine, et tunda end turvaliselt ja enesekindlalt. Õppimine, kuidas igapäevastes olukordades arvestada teiste inimeste tunnetega ning oma käitumise mõjuga teiste inimeste tunnetele.

S - Sotsiaalne areng

Definitsioon: oskus teiste inimestega suhelda. Ühiskonnas toimivate vastastikuste inimsuhete vajalikkuse mõistmine. Koostöö ja juhtimisvõime arendamine.

K - Kõlbeline areng

Definitsioon: arusaamade kujunemine seoses kõlbeliste otsustega – milline käitumine on õige, sobiv ja milline on väär, sobimatu. Vaimse identiteedi sügavam tunnetamine ja mõistmine ning tervikliku maailmapildi loomine.

I - Ihuline (füüsiline) areng

Definitsioon: oma keha võimete ja toimimise tundmaõppimine ja oma oskuste arendamine.

RÄNDURI EESMÄRGID:**I SUUND: Juhtimine**

Rändurieas noor on tihtipeale lahkunud kodu turvaliste seinte vahelt ja peab hakkama õppima ning arendama oma juhtimisoskusi erinevates situatsioonides. Ta peab oskama ennast kehtestada, oma arvamust avaldada ja seisukohti põhjendada.

Skautlus annab võimaluse juhtimiskogemuse omandamiseks. Erinevate koolituste läbi paranevad Sinu meeskonnatöö- ning juhtimisalased teadmised, mis on kindlasti arvestatavaks positiivseks täienduseks Sinu CV-s.

<pilt>

	Eesmärk	Sooritamise kuupäev
V	Saan aru meeskonna rollidest ja oma meeskonnas peituvatest annetest.	
V	Oskan realistlikult läbi mängida juhtimisega seotud situatsioone.	
V	Mõistan meeskonnaliikmete arenguvajadusi, oskan neid märgata ja leida.	
V	Oskan ennast kehtestada ja toimuvat põhjendada.	
V	Mõistan erinevaid juhtimisteooriad.	
E	Suudan oma tundeid vaos hoida ka pingelises olukorras, kui vaja, küsin abi.	
E	Arvestan oma kaaslaste tunnetega ja oskan pakkuda emotsionaalset tuge.	
E	Oskan planeerida oma aega ja tean, millal öelda ei.	
E	Oskan valida õiget juhtimisstiili õiges situatsioonis.	
E	Oskan anda ja käsitleda konstruktiivset tagasisidet.	
S	Arvestan otsustamisel meeskonna liikmete arvamusega ja kaasan neid juhtimisse.	
S	Oskan meeskonda juhtida. Vajadusel ka asjatundja abiga.	
S	Oskan oma seisukohti kaitsta ja põhjendada.	
S	Oskan jaotada tööülesandeid vastavalt meeskonnaliikmete oskustele, koormusele ja võimalustele.	
S	Oskan end vastavalt olukorrale juhi rollist taandada.	
K	Tean minusse puutuvaid dokumente ning seadusandlust, oskan neid täita ning koostada.	
K	Tean skautlikke traditsioone ning annan neid edasi.	
K	Oskan mõista organisatsiooni arenguvajadusi.	
K	Teadvustan oma maailmavaadet ja hingelisi vajadusi.	

K	Annan oma panuse maailma parandamisse läbi säästliku ja keskkonnasõbraliku eluviisi ning hea eeskju.	
I	Tean, kuidas maandada pingeid ja stressi.	
I	Oskan juhtida oma meeskonda rasketes oludes.	
I	Olen oma tervisliku käitumisega eeskjaks.	
I	Oskan hoolitseda iseenda ja ümbritsevate inimeste vaimse ja füüsilise tervise eest.	
I	Oskan ergutada oma meeskonnakaaslaste aktiivsete tegevustega.	

II SUUND - Raha ja toetajate leidmine

Ränduri portfellis leidub projekti koostamise ja erinevate ürituste tarbeks toetajate leidmise juhis. Omandatud teadmised kulude-tulude analüüsi ja raamatupidamise põhitõdede kohta on kasuks igal elualal. Rändur oskab koostada eelarvet ja sellest kinni pidada ning suhelda enda projekti elluviimiseks korrektselt erinevate ametkondadega. Rändur orienteerub finantsmaailmas ja on leidlik rakendama erinevaid platvorme (tegevuskavasid) oma ideede elluviimiseks.

<piit>

	Eesmärk	Sooritamise kuupäev
V	Oskan valida toetajaid vastavalt projekti omapärale.	
V	Oskan finantside korraldamisel arvestada kõiki asjaolusid ja varusid.	
V	Mõistan organisatsiooni finantsjuhtimise põhitõdesid.	
V	Tean tähtaegade kinnipidamise olulisust.	
V	Suudan mõelda ja teostada plaane..	
E	Tean oma tugevusi, suheldes toetajatega.	
E	Oskan aru saada eitavast vastusest, leppida sellega ja vastavalt edasi tegutseda.	
E	Teadvustan endale erinevust ja suudan hoida organisatsiooni rahakotti ning enda oma lahus.	
E	Suudan eelarve arutlustel jääda enesele kindlaks.	
E	Tean raha emotsionaalset väärtust ja mõju inimestele.	
S	Oskan põhjendada toetajale, kuidas tema toetust kasutatakse ja miks seda vaja on.	
S	Oskan eelarve koostamisel pidada läbirääkimisi erinevate osapooltega.	
S	Tean, kuidas juhendada eelarve koostamist ja seda jälgida.	
S	Tean, kuidas suhelda ametkondadega.	

S	Oskan koordineerida suhtlust arve/dokumendi osapooltega.	
K	Olen oma käitumiselt avatud, leidmaks sponsoreid.	
K	Oskan kulusid ja tulusid analüüsida.	
K	Olen kursis oma pere raamatupidamisega.	
K	Oskan majandada salga/lipkonna aastast eelarvet.	
K	Loen iseseisvalt raamatupidamise ABC-d ja selgitan teistele oma sõnadega, mida kujutab endast raamatupidamine.	
I	Tean, kuidas hoida tervislikku, aktiivset elustiili ja head füüsilist vormi.	
I	Tegelen füüsilise hobiga, et hoida oma energiataset kõrgel.	
I	Oskan riietumisel arvestada kohtumise sisuga.	
I	Olen käinud skautlust tutvustamas (tasulise) teenusena.	
I	Koostan eelarve, millest pean kinni.	
I	Oskan koostada projektitaotlust.	

III SUUND - Matk ja laagri tegevused (ei ole juht, aga staap)

Rändur saab unustamatuid matkakogemusi, mis turgutavad keha ja meelt. Lisaks matka/laagri korraldamise ja metsas ellujäämise teadmiste leiab rändur kaaslased, kellega regulaarselt ühiselt tegutseda. Looduses viibimine, matkamine ja nutiseadmevaba suhtlus on parim viis saavutada vaimset ja füüsilist tasakaalu tänapäeva ülestimuleeritud ühiskonnas.

<pilt>

	Eesmärk	Sooritamise kuupäev
V	Tean, kuidas ümbritsevas keskkonnas/looduses käituda ja austan seda.	
V	Tean looduse hoidmise tähtsusest ja tutvustan seda ka teistele.	
V	Oskan hinnata ilmastikuolude muutumise mõju minu vaimsele tervisele matkal.	
V	Suudan üksinda matkal toime tulla.	
V	Tean, kuidas valida õiget kohta tseremooniateks.	
E	Oskan halvas olukorras enda ja grupi tuju üleval hoida ning olla motiveeritud.	
E	Toetan oma juhti ja laagri juhtkonda üritusel.	
E	Oskan pöörata tähelepanu abivajavatele matkalistele.	
E	Suudan säilitada head hügieeni, vaatamata kehvadele pesemistingimustele.	

E	Suudan enda emotsioone teisi häirimata välja elada.	
S	Oskan valida matkaseltskonda vastavalt nende tugevustele ja nõrkustele.	
S	Oskan korraldada suhtlust laagri staabi ja laagri vahel.	
S	Oman praktilist kogemust noorte juhendamisel.	
S	Suudan tulemusrikkalt koostööd teha.	
S	Suhtlen laagris nutiseadmete vabalt.	
K	Tean ja järgin matkamisel igamehe seadust.	
K	Oskan koostada laagri detailplaani ja selle ellu viia.	
K	Valdan erinevaid viise laagri püstitamiseks/ehitamiseks.	
K	Suudan nutiseadet kasutada mõistlikult ja vajaduspõhiselt.	
K	Oskan käituda laagrilistega ja matkalistega viisakalt.	
I	Oskan ehitada vastupidavat laagriehitist.	
I	Oskan anda elementaarset esmaabi.	
I	Oskan hoolitseda oma tervise eest.	
I	Tean matkamisega seotud muresid ja ohte.	
I	Olen suuteline läbima ööbimisega matka.	

IV SUUND - Keele arendamine ja suhtlus (ka välismaal)

Rändurieas noor saab võimaluse osaleda skautide välisüritusel ja kohtuda erinevast rahvusest inimestega. Ta tunneb ja austab erinevaid kultuure ning julgeb suhelda võõrkeeles. Teistest rahvustest inimestega kohtumine on tihtipeale inspireeriv ja julgustav ning loomupoolest tagasihoidlikum eestlane saab suhtluskogemuse, mis kindlasti toetab teda teel, saavutamaks avatud ja pingevaba interaktsiooni igas olukorras.

<pilt>

	Eesmärk	Sooritamise kuupäev
V	Oskan koostada võõrkeelset motivatsioonikirja ja enesetutvustust.	
V	Oskan suhelda eri rahvusest inimestega ja saada aru nende kultuurist.	
V	Olen osalenud vähemalt ühel skautlikul välisüritusel.	
V	Oskan end kirjas ja kõnes arusaadavalt väljendada.	
V	Olen võimeline suhtlust arendama vabalt valitud teemadel.	

E	Oskan eetiliselt ja korrektselt suhelda.	
E	Olen avatud uutele tutvustele.	
E	Planeerin ja teostan iseseisvalt reisi välisriiki.	
E	Julgen küsida endale vajaminevat infot.	
E	Suudan end kohandada eri riikide toitumisharjumustega.	
S	Oskan omandada uusi keeli.	
S	Oskan tutvustada skautlust suuremale grupile.	
S	Tean ja tunnen käitumisprotokolli ning -etiketti.	
S	Oskan luua ja hoida sõprusidemeid teistsuguse kultuurilise taustaga skautidega.	
S	Oskan rakendada teisest rahvusest skautide traditsioone (mängud, laulud).	
K	Käitun välismaal reisisid keskkonnasõbralikult.	
K	Tean teiste rahvaste kultuure ja nende erinevusi meie kultuurist.	
K	Oskan kasutada sotsiaalmeediat vajaduspõhiselt.	
K	Tean, kuidas väärilt oma riiki esindada.	
K	Olen maailmas toimuvate tähtsamate sündmustega kursis.	
I	Olen aktiivne üritustest ja tegevustest osa võtma.	
I	Oman kogemust välisriigi matkast/laagrist.	
I	Aitan korraldada rahvusvahelist skaudiüritust.	
I	Viin end kurssi rahvusvahelise skautlusega ja selle võimalustega.	
I	Olen leidnud sõprusüksuse välismaalt.	

V SUUND - Ellujäämine

Ränduriprogrammi läbinud skaudil on teadmised päästeoperatsioonil käitumisest, ta tunneb morse koodi ning on kursis ohtudega, mis valitsevad nii looduses kui ka igapäevaelus. Ta suudab mõelda kriitiliselt ning teab nii enda kui ka kaaslaste tugevusi ja nõrkusi. Rändur oskab toime tulla enda emotsioonidega, väljendada oma tundeid ning pakkuda abi ja seda ka ise vastu võtta. Skaut saab ettevalmistuse, et olla nii vaimselt kui ka materiaalselt valmis kõigeks ning oskab enesekindlalt reageerida ohuolukordades, mis võivad ette tulla kodus, laagris või muul üritusel. Programmi läbinutel on lahendustele orienteeritud mõttemaailm.

<pilt>

	Eesmärk	Sooritamise kuupäev
V	Oskan olla vaimselt ja materiaalselt kõigeks valmis.	

V	Säilitan rasketes olukordades külma närvi.	
V	Suudan mõelda kriitiliselt, hinnata oma võimeid ja leida lahendusi.	
V	Suudan meelde jätta tähtsaid detaile ja infot.	
V	Oskan abi pakkuda ja seda ka vastu võtta.	
E	Oskan toime tulla ja väljendada tugevaid tundeid.	
E	Suudan ennast kehtestada ka pingelises olukorras.	
E	Märkan teiste tundeid ja reageerin vastavalt.	
E	Oskan toime tulla ootamatute olukordadega.	
E	Julgen väljendada oma tugevusi ja nõrkusi.	
S	Oskan käituda päästeoperatsioonil.	
S	Tean, mida kujutab endast pääste/politsei/kiirabi töö.	
S	Tunnen morse koodi ja oskan seda kasutada.	
S	Suudan suhelda hädaolukorras konkreetselt ja selgelt.	
S	Olen tähelepanelik kaaskodaniku tervisliku seisundi suhtes.	
K	Tean, kuidas reageerida kui midagi juhtub laagris/kodus/üritusel.	
K	Oskan ellujäämissituatsioonides hoida hügieeni ja korda.	
K	Olen teadlik ohtudest looduses, oskan neid vältida ja nendele vastavalt reageerida.	
K	Suudan iseseisvalt inimestega suhelda.	
I	Olen ellujäämiseks sobivas füüsiliselt vormis ja oskan vastavalt olukorrale pingeid leevendada.	
I	Oskan riietuda vastavalt ilmastikuoludele.	
I	Tean, mida süüa ja kuidas metsas süüa valmistada.	
I	Suudan kriitilises olukorras anda esmaabi ennast ohtu seadmata.	
I	Oskan ehitada loomadele lõksusid ja neid äärmistel juhtudel kasutada.	

Kasulik materjal

Sünnipäevad:

Eesti Skautide Ühing 10.juuni (1995)

Maailma skautide organisatsioon (World Organization of Scout Movement, WOSM) (1922)

Eesti skautluse rajaja Anton Õunapuu (7. november 1887)

Maailma skautluse rajaja Robert Stephenson Smyth Baden-Powell (22. veebruar 1857)

Esimene skaudilaager Brownsea saarel (1. august 1907)

Esimene maailmajamboree 1920
Esimene Eesti suurlaager 1926 / 1996
WOSM (scout.org) peakontor asub Genevas, Sveitsis. WOSM jaotub kuueks regiooniks: Ameerika, Aasia-Vaikse ookeani, Aafrika, Araabia, Euroopa ja Euraasia. Eesti Skautide Ühing (ESÜ) kuulub siis vastavalt WOSMi Euroopa piirkonda.
<pilt> [Wosmi piirkonnad \(Drive\)](#)

Kuidas leida toetajaid välislaagrisse minekuks?

Igal aastal toimub üha enam rahvusvahelisi laagreid Siin mõned näpunäited, kuidas leida toetajaid.

Toetajate leidmiseks võib kasutada kahte taktikat:

- 1) Täpne sihtimine ehk suur tõenäosus:** kasuta oma tutvusi ja küsi oma sõpradelt - pereliikmetelt kontakte. Lepi kokku kohtumine, helista ja/või saada e-mail.
- 2) Massi tegemine ehk meeletu kogus e-maile:** otsi internetist oma piirkonna või selle valdkonnaga tegelevate firmade kontakte. Võimalusel lepi kokku kohtumine (enamasti see ei ole võimalik) , mille puhul helista ja/või saada e-mail.

Toetuskirja koostamiseks võid küsida näidist ESÜ kontorist (info@skaut.ee). Kindlat ühist reeglit aga tegelikult pole. **Mida läbimõeldum, originaalsem ja sihipärasem sinu lähenemine on, seda meeldejääävam oled.** Kiri peab olema keeleliselt ja viimistluselt korrektne. Kirjuta lühidalt, selgelt ja konkreetset. Mõttele välja, miks just nemad peaksid sind toetama, lisa pilte.

Võimalusel küsi endale soovituskiri ja tee enda tutvustav video.

Kui oled pakkumise teele pannud, siis helista kindlasti paari päeva pärast üle ning kui sind on kutsutud kohtumisele, siis jõua sinna. Kuula hoolega, ole paindlik ja avatud.

Jäta meelde, et sponsorlus ei ole heategevus! Kirjuta, mida saad sina neile vastu anda (firma üritustel tegevuste tegemine, firma sümbolika riietel - meie internetilehtedel). Saada kindlasti kõikidele toetajatele tänusõnad ning tagasisidet ürituse toimumise kohta (infot, pilte, meediakajastust).

Sõlmed ja köidised

Meremehesõlm (Õigesõlm, rehvisõlm. Square knot. Reef knot.)

on üks enim levinud sõlmedest, meremehed kasutavad seda purjede rehvimisel, purjepinna vähendamisel. Rehvisõlm on üks lihtsamaid ja kiiremini seotavaid sõlmi kahe nööriotsa kokku sidumiseks. Rehvisõlm sobib magamismati rulli kinni sidumiseks, kingipaki sidumiseks jne. Sõlm on õigesti tehtud, kui lõpptulemus on sümmeetriline. Sobib ka esemete kinnitamiseks, kuna sõlme on lihtne lahti harutada.

<pilt>[Meremehesõlm](#)

Vaiasõlm (Libilihtsõlm, kinnijooksevsõlm. Running knot, slipknot.)

Kõisredeli sõlme - vaiasõlme ehk kinnijooksev sõlm - (heal lapsel mitu nime).

Sõlme kasutamisel võib põhiotsale rakendada jõudu kuni trossi katkemiseni, sõlm lahti ei lähe, sest mida tugevamalt otsast tõmmata, seda tugevamini sõlm kokku tõmmatakse. Sõlme kasutusel tuleb aga olla küllaltki ettevaatlik, sest sõlm hoiab ainult siis kinni, kui põhiotsale on rakendatud alaline pinge. Kui aga sõlmele rakendada muutuvat pinget, siis sõlm võib lahti tulla.

<pilt>[vaiasõlm](#)

Seasõrg (Vebling. Clove hitch.)

Seasõrga kasutatakse nööri kinnitamiseks vaia külge, eriti telgi ja varjendite püstitamisel, kotisuude, kubude ja kimpude kokkusidumisel, nööriotste fikseerimiseks lattide kokkusidumisel, laagri ehitustöödel jne. Seasõrga karabiinil on mugav kasutada enesejulgestuse ja julgestusköie kinnitamiseks. Sõlme viga on see, et kui ta kord juba kinni on tõmmatud, on teda suhteliselt raske lahti saada.

[*<pilt>seasõrg*](#)

Lehmasõrg (Larks head, cow hitch.)

Lehmasõrg on haakimise sõlm, mida kasutatakse köie kinnitamiseks objektile. Seda kasutatakse tavaliselt siis, kui on kasutada pika nööri lõpp.

[*<pilt>lehmasõrg*](#)

Pääste-lenksõlm (Paalisõlm, Surmasõlm, Bownline)

Pääste-lenksõlm on silmus, mis ei jookse kunagi kokku. Tarvitatakse inimeste allalaskmisel, kinnitades silmuse rinnakorvi ümber nii, et sõlm seljataha jääks. Hea sõlm päästenöörü otsa tegemiseks. Paalisõlme e surmasõlme kontrollsõlmega kasutatakse nööri kiireks kinnitamiseks mingi suurema tugipunkti külge. Kahekordset paalisõlme kasutatakse istmena. Silmused tehakse sellise suurusega, et need parajasti reite ümber ulatuksid.

[*<pilt>päästesõlm*](#)

Soodisõlm (Sheet bend.)

Sõlm sobib kahe erineva kuiva nööri tugevaks ühendamiseks, need võivad olla nii samasuguse kui ka erineva jämedusega. Sõlme lahtisidumiseks tuleb lasta nööride pinget vabaks.

[*<pilt>Soodisõlm*](#)

Liuglev aas (Two half hitches)

Kasutatakse vähekoormatud nööriotste ajutiseks kiireks kinnitamiseks. Liugleva aasal on see hea omadus, et seda saab eemalt kinni tõmmata. Seega kasutatav puuoksa, vaia või posti puhul, millele ise juurde ei ulatu. Selleks kas heidetakse nööri jooksev haru üle puuoksa või valmiskõidetud silmuse osa üle vaia otsa. Samal eesmärgi puhul praktilisemaks sõlmeks on aga kahurimehe sõlm.

[*<pilt> Liuglev aas*](#)

Palgisõlm (Jooksusõlm, Timber hitch)

Sellega saab nööri kiiresti kinnitada puu või palgi külge. Seda sõlme saab kasutada kas palkide tõstmiseks või vedamiseks. Palkide tõstmisel on soovitatav seda täiendada ühe liugleva aasaga.

[*<pilt> Palgisõlm*](#)

Vahemehesõlm (Alpine butterfly)

Vahemehesõlme kasutatakse matkaja kinnitamiseks põhiköie keskele ja köie sisse aasade tegemiseks.

[*<pilt> Vahemehesõlm*](#)

Morse

A · —	K — · —	U · · —	0 — — — —
B — · · ·	L · — · ·	V · · · —	1 · — — — —
C — · — ·	M — —	ö — — — ·	2 · · — —

D — · ·	N — ·	ä · — · —	3 · · · — —
E ·	O — — —	ö · · — —	4 · · · · —
F · · — ·	P · — — ·	ü · · — —	5 · · · · ·
G — — ·	Q — — · —	W · — —	6 — · · · ·
H · · · ·	R · — ·	X — · · —	7 — — · · ·
I · ·	S · · ·	Y — · — —	8 — — — · ·
J · — — —	T —	Z — — · ·	— — — — · ·

Esmaabi

Rändur peab alati valmis olema nii enda kui ka teiste abistamiseks. Metsas matkates, trenni tehes ja isegi koduteel võib esineda ootamatuid olukordi, mil on tarvis osutada meditsiinilist abi, sest õnnetus ei hüüa tulles.

Veendu esmalt enda tervislikus seisundis ja seejärel hinga rahulikult 5 korda sisse-välja. Välti paanikat ning hinda olukorda adekvaatselt.

Haavad - Kõikidele haavaliikidele on iseloomulik valu ja verejooks. Eriti tugev on valu haava tekkimise hetkel, seejärel muutub see järk järgult vähemaks. Vastavalt haava saamise viisile eristatakse torke-, raide-, noa-, löike-, nihestus-, rebimis-, marrastuse, pörutuse ja kuulihaavu. Haavade korral on tekkemehhanismile vaatamata esmaabi põhimõtteliselt samasugune – tugev verejooks tuleb peatada.

Haava puhtus – Põletiku tekkimine haavas kutsub alati esile tüsistusi, mistõttu tuleb haav kinni siduda steriilse sidemega, eemaldades enne haavast ja selle ümbrusest mustus, riidetükid ja muld. Haava *ümbrust tuleb määrada desinfitseeriva ainega*, et mikroobid ei satuks haava, selleks võib kasutada spetsiaalseid apteegis müüdavaid aineid, kui aga neid käepärast pole, sobib ka puhas vesi. Kui haav on *nähtavalt saastunud*, võib selle puhastamiseks kasutada *spetsiaalseid desinfitseerivaid lahuseid* (sel juhul vältida haava ümbruse desinfitseerimist – põhjustab liigset ärritust).

Haava kate (kuiv side) - Steriilse sideme tegemiseks sobib kõige paremini aseptiline side. See on side, mis on steriilses keskkonnas (pakendis). Kui aseptilist sidet pole, tuleb kasutada mittesteriilset sidet, väga äärmuslikul juhul rebida katki lina, särk, rätik või mõni muu sarnane asi. Sidumise ajal ei tohi kätega katsuda seda sideme osa, mis puutub kokku haavaga, sest mustus kätelt võib kanduda edasi haavale.

Hammustused – Eestis puutume suurema tõenäosusega kokku rästiku-, puugihammustustega ja looma hammustusega.

Rästikuhammustus – Rästiku hammustuse tunneb ära 2-4 punase täpi, kõrvetava valu, turse, punakas-lilla naha, oksendamise ja peavalu järgi. Esmaabi andmisel on esmatähtis kannatanu maha rahustada ja hoida teda liikumatus asendis, siis ei levi mürk organismis nii kiiresti edasi. Kannatanult tuleb eemaldada kõik ehted (sõrmused, keed jt) ja kitsad riided. Järgnevalt kutsuda *kiirabi* ning võimaluse korral pesta haav puhtaks ja tupsutada puhta lapiga kuivaks.

Puugihammustus - Puugid haagivad end möödujate riiete külge ning liiguvad edasi nahale. Puugid imevad verd, mistõttu puugi keha paisub ja teda on kergem märgata. Puugihammustustega võib kaasneda haigustekitajate sattumine ohvri verre, mis põhjustavad puukentsefaliiti ja puukborrelioosi. Kui puuk on end verd täis imenud, muutub ta umbes 2 millimeetri suuruseks ja kukub ise naha küljest ära. Kui aga puuk avastatakse varem, tuleb see kohe eemaldada ehk puuk tuleb haarata peeneotsaliste pintsettidega peast kannatanu naha lähedal ning puugi pea väljutamiseks võib kasutada edasi-tagasi liigutusi. Kuid seda

tuleb teha rahulikult, muidu võib puuk puruneda ja puugi pea võib naha sisse kinni jääda. Soovituslik on pöörduda ka arsti juurde analüüside tegemiseks.

Loomade hammustused - Loomade hammustusi (kasside, koerte, jäneste, kährikute ja paljude teiste) liigitatakse rebimishaavade alla. Kõikide nahavigastustega hammustuste korral on oluline saada viivitamatut esma- ja arstiabi, sest infektsioonioht on väga suur. Hammustuse järgselt peab võimaluse korral panema kätte ühekordsed kindad ning seejärel pesema põhjalikult sooja vee ja seebiga või spetsiaalse haava puhastamiseks mõeldud ainega hammustust. Haav tuleb marliga kuivaks tupsutada ning hammustuse servad peitsida briljantrohelisega, joodi või piiritusega. Hammustus katta plaastri või steriilse sidemega. Kannatanu toimetada vajadusel (rasked vigastused) lähimasse raviasutusse ning juhul kui kannatanu on teadvusetu, siis helistada kiirabisse. Kuna loomade hammustused võivad kannatanut nakatada marutaudi viirusesse või ka teetanusse, siis on soovituslik kontrollida ka võimalikke nakkumisi.

Verejooks – Suuremate verejooksude puhul on tarvis verejooks ajutiselt peatada, kuid väiksemad verejooksud ei vaja peatamist, kuna hüübimise tõttu peatub verejooks ise. Kõige esmasem esmaabivõte on otse haavale surumine steriilse sideme või puhta haavapadjaga. Soovitatav ei ole paljaste kätega puutuda kokku võõra inimese verrega, mistõttu on rangelt soovituslik kanda kaitsekindaid.

Verejooks jäsemel – Asetada vigastatud jäse südamest kõrgemale.

Arteriaalne ja venoosne verejooks – Kasutada rõhksidet, mis tuleb verejooksu peatamiseks asetada veresoone peale. Rõhksideme tegemiseks asetada sidemerull haavale ning siduda teise sidemerulliga tugevalt kinni.

Sisemine verejooks – Sisemise verejooksuga jäse muutub märgatavalt paksemaks. Kui on vähegi kahtlus, et haigel esineb sisemine verejooks, tuleb viivitamatult kutsuda kiirabi. Kiirabi ootamisel kontrollida, kas kannatanu hingamisteed on avatud ja samuti tuleb kontrollida pulsi sagedust.

Mürgitus – Putuka nõelamisel eemaldatakse astel ning puhastatakse mürgituse saanud pind. Analoogetult tuleb käituda ka ülejäänud tüüpi pindmiste mürgitustega ning seejärel kutsuda kiirabi.

Minestus – Minestamine on hetkeline teadvuse kaotamine, mille tunnused on kahvatus, jahe ja kleepuvniiske nahk, uimasus, ähmane nägemine ja ebakindel samm. Minestanud inimene tuleb asetada selili ning tõsta jalad üles, et parandada verevoolu ajusse. Tagada kannatanule juurdepääs värsele õhule (juuresolijad ära saata) ning lasta tal rahulikult toibuda. Enne püsti tõusmist peaks kannatanu istuma/lebama vähemalt 10 minutit.

Kuumusest tingitud kahjustused – Kuumus võib põhjustada kuumakurnatust, kuumarabandust ja põletusi.

Kuumakurnatus on higistamise kaudu kaotatud vedeliku tagajärjel tekkinud vedelikupuudus ja sellest tingitud südame löögmahu vähenemine. Kuumakurnatusega (kahvatus, higistamine, iiveldus, oksendamine ja kehatemperatuuri tõus) inimene tuleks viia varjulisse ja jahedasse kohta, eemaldada pealisriided ning jahutada veega. Kui kannatanu kaotab teadvuse, tuleb ta panna külili ja kutsuda kiirabi.

Kuumarabandus (ülekuumenemine) põhjustab inimesel häireid organismi soojusregulatsioonis, mille tunnused on punetav ja kuiv nahk, kehatemperatuuri tõus, teadvuse hägumine ning isegi teadvuse kaotus. Haige tuleb kiiremas korras viia varjulisse ja jahedasse kohta, eemaldada pealisriided ning jahutada veega. Teadvuse kaotusel tuleb ta panna külili ja kutsuda kiirabi.

Põletus on kõrge temperatuuri toimel tekkiv koe kahjustus, mis võib tekkida leegi, kuuma vedeliku, kuuma auru, põletava puidu, söe ja harvem ka elektri mõjust.

Väiksemate põletuste puhul tuleb põletada saanud koht loputada rohke jaheda veega (mitte jääga/jääveega) 10-30 minutit. Haav tuleb katta puhta kuiva sidemega või kokkumurtud marlitükiga. Kui põletuspind on suurem, siis võib asetada haavale esmaabiks ettenähtud sideme või geeli, mis on jahutava ja valuvaigistava toimega. Kindlasti ei tohi määrada rahvameditsiinis tuntud võid, õli, hapukoort jne, kuna need hoiavad põletushaava pinna kuumana.

Külmast tingitud kahjustused – Ekstreemsemad juhtumid, mis on külmast tingitud, on alajahtumine ja külmumine.

Alajahtumine – haiguslik seisund, mil kehatemperatuur langeb alla 35°C. Alajahtunud inimene tuleks võimalikult kiiresti viia sooja ruumi, eemaldada märjad riided ning katta kannatanu termolinaga (sobib ka soe tekk). Keha juurde asetada soojenduskotid ning panna kannatanu tarbima sooje jooke/toite. Tugevasti alajahtunud inimest ei tohi liigutada, vaid tuleb kutsuda kiirabi. Liigutamine võib põhjustada südameseiskumist!

Külmumine – Lokaalsed külmakahjustused, mille all kannatavad enamasti varbad, sõrmed, kõrvad või nina. Külmumise tunnuseks on kahvatu, hallikas, tundetu nahk, mis on muutunud külmaks. Külmakahjustuse all kannatanu tuleks viia sooja ruumi, enne kui külmunud jäsemeid lokaalsemalt soojendama hakatakse. Külmunud jäsemeid tuleks võimalusel soojendada 10 minutit kaaslase kaenlaaugus või kubemepiirkonnas. Seejärel jäsemed panna 20-kraadise (kuumema vee all võib tekkida kuumakahjustus) vee alla. Külmunud jäsemeid ei tohi mitte mingil juhul hõõruda – võib põhjustada kudede kahjustusi. Sügava külmumise puhul tuleb kutsuda kiirabi.

Luumurrud – Luu murdumise või luusse mõra tekkimise võib põhjustada kukkumine, vastu serva löömine, tugeva esemega hoop jne. Luumurru tunnuseks on väga tugev valu, ebalooslikus asendis jäse, murru kohale tekib turse ning jäse võib väga suureks minna, kuna see on verd täis.

Kinnine luumurd – Luu otsad on jäänud paigale. Kannatanu peab püsima paigal, mil talle tehakse tugiside. Tugisideme tegemisel peab vigastatud jäset toetama. Seejärel kutsuda kiirabi. Kui on tegemist jalalu murruga, siis ei tohi kannatanu liikuda.

Lahtine luumurd – Üks murdunud luu võib tungida nahani ja läbistada selle pinna. Seejärel võib tekkida verejooks. Lahtise luumurru puhul katta haav steriilse sidemega ja suruda verejooks kinni, ilma et avaldataks survet väljaulatuva luuotsale. Asetada sidemele ettevaatlikult teine haavaside ja polsterdada puhta materjaliga. Haavaside ja polstrid tuelb siduda rullsidemega kinni. Jääd paigale ootama ning helistada kiirabile.

Peavigastused – Peale tekitatud vigastused võivad kahjustada või hävitada ajurakke ja põhjustada koljusisest verejooksu või isegi koljumurdu. Ohtliku peatrauma tunneb ära kannatanul järjest tugevneva peavalu, oksendamise, pearingluse, tasakaaluhäirete ja silmade ümber siniste verevalumite järgi.

Kannatanu tuleks aidata istuma ning peavigastusele asetada külm kompress. Vajadusel suruda verejooks kinni ning seejärel jälgida kannatanu elutegevuse näitajaid, eriti kontrollida kontaktivõimet. Kui näitajad langevad ja seisund mõne aja pärast ei parane, siis tuleks kutsuda kiirabi.

Seljavigastus – Selgroovigastus, millest ohtlikem on seljaaju vigastus, võib tekkida trepist või redeliit kukkudes, kõrgelt (2,5 m) kukkumine, tugev hoop selja piirakonda, autoavarii, sukeldumine pea ees madalasse vette.

Selgroovigastuse tunnused on surin jäsemetes, valu kaelas või seljas, mõne kehaosa tundetus, nõrkus ja liikumatus. Esmaabi andmisel rahustada kannatanu ning põlvitada tema pea juurde, toetada oma küünarnukid maha, et käed oleksid paigal ja võta kannatanu peast

kummaltki poolt kinni. Hoia kannatanu peast kinni, et ta pea, kael ja selgroog oleksid ühel joonel ehk sirged. Kannatanu peast kummalegi poole pead peab asetama kokkukeeratud riideesemed. Kutsuda seejärel kiirabi ning jätkata kannatanu pea toetamist abi saabumiseni.

Seljaaju vigastus – Seljaaju vigastuse tunnused on kontrolli puudumine jäsemete üle, tunnetuse kadumine või ebanormaalne tunnetus, kontrolli kadumine kuse- ja sapipõie üle ning hingamisraskused. Esmaabi andmisel käituda samamoodi nagu selgroovigastuse korral.

Lämbumine – Kurku kinni jäänud võõrkeha tõttu hingamisteede sulgumine. Esmaabi andmisel peaks kannatanut julgustama kõhima, juhul kui kannatanu on teadvusel ja hingab. Juhul kui kannatanu ei saa kõhida ega hingata, tuleb ta ülakeha toetades ettepoole kummardada ning seejärel lüüa kannatanu seljale abaluude vahele kuni 5 korda. Kui löögid ei aita, tuleb teha Heimliche võtet. Juhul kui võõrkeha siiski ei ole nähtav, siis tuleb korrata eelnevaid võtteid (löögid ja Heimliche võte) kiirabi saabumiseni.

Heimliche võte – Lämbumisel hingamisteede vabastamise võte, mil tuleb seista kannatanu selja taha ja haarata temast mõlema käega ümbert kinni. Kallutada kannatanu ülakeha pisut ette. Asetada rusikasse surutud käsi kannatanu kõhule, naba ja rinnaku vahele, haara teise käega rusikast ning lükka rusikat järsult sisse ja üles kuni 5 korda. Iga viie korra järel kontrolli suud, et saaksid võimalusel eemaldada võõrkeha.

Igameheõigus

Igal ühel on õigus looduses vabalt liikuda, mis seab igaühele ka kohustuse loodust hoida. Selleks on loodud vastavad tingimused:

Looduses võib

- Liikuda jalgsi, jalgrattaga, suuskade, paadiga ja ratsa kõikjal, kus see ei ole seadusega või seaduse alusel keelatud.
- Viibida kõikjal, kus on lubatud liikuminegi, sh telkida ühe ööpäeva, kui maaomanik ei keela.
- Korjata metsamarju, seeni, lilli, ravimtaimi, sarapuupähkleid ja muid loodusande, mis ei ole looduskaitse all. Eramaal võib omanik loodussaaduste korjamist keelata.
- Kalastada ühe lihtkäsiõngega avalikel või avalikuks kasutamiseks määratud veekogudel.

Looduses ei või

- Liikuda kohalike elanike koduõuel, istandikes, mesilates, külvidel, viljas ja mujal põllumajandusmaal, kus omanikule tekitatakse sellega kahju.
- Süüdata lõket või telkida maaomaniku või maavaldaja loata.
- Pidada jahti ja kalastada ilma vastava loata, välja arvatud lihtkäsiõngega.
- Vigastada puid ja põõsaid.
- Häirida kohalike elanike kodurahu.
- Kahjustada metsloomade ja lindude elupaiku ja pesi, korjata nende mune, tuua neid koju kaasa ning tekitada neile muul viisil kahju.
- Kahjustada looduskaitseobjekte ja kaitstavaid liike.
- Kasutada mootorsõidukeid seal, kus see on keelatud.
- Saastada loodust.
- Eravaldusel viibida ei tohi. Eramaal kuni päikeseloojanguni

Ellujäämisnupid Vee puhastamine

Kuna inimene vajab päevas minimaalselt 3 liitrit vett, siis peame teadma, kuidas seda saada või puhastada. Inimene kaotab higistades peale vee ka soolasid, seega vihmavee ja lume tarvitamine asendusena võib pikema aja jooksul muutuda ohtlikuks. Seisvat või kahtlase välimusega vett tuleb puhastada. Sogane vesi tuleb kõigepealt filtreerida.

Kuidas teha filter? Üks võimalus on võtta mingi pudel/purk või teha kasetohust koonus. Nii üleval kui all peab olema auk või augud. Kõige põhja tuleb panna turbasammal koguseliselt $\frac{1}{4}$ anumast. Järgnevat sütt ja turvast kumbagi $\frac{1}{4}$ juurde. Neid võib ka segada. Kõige peale $\frac{1}{4}$ anumast peenikest kruusa või jämedat liiva. Sellise filtriga peab suutma 1dl/min filtreerida. Kui seda ei ole, siis tuleks kiire jooksu korral sisu tihedamalt kokku pressida või vastupidi hõrendada.

Pärast seda keeta vett ligikaudu 20 minutit.

Tuli

Tuld saab teha tulepulga, läätse, telefoniaku ja muidugi tikkudega. Kõigi eelnimetatud süütemetodite eelduseks on kuiv ja hästi põlev materjal. Selleks võiksid olla näiteks kuiv kasetoht või kuuse väiksed alumised kuivanud oksad.

Läätsega tule tegemise eelduseks on päike, mille valgust lääts kontsentreerib ja selle tulemusena tekib kuumus.

Tulepulgaga tuleb siis kas spetsiaalse abivahendiga või noa tagumise seljaga tõmmata nurga all mööda pulka ülevalt alla. Tekkivad sädemed tuleb väga kuivale ja peenele materjalile lähedale saada, et tekiks tuli.

Telefoniakut kasutades, kui see on eemaldatav, peab olema ka metallvilla. Näiteks metallist pesukäsn. See on ohtlikum meetod tule tegemiseks, kuid ellujäämissituatsioonis on see variant. Metallvill tuleb panna vastu telefoniaku klemme. Vill läheb kuumaks ja selle tulemusena tekib sädemeid ja tuli.

Selleks, et lõkke soojus kaotsi ei läheks, võib teha ka tulepeegli. Ladudes palke, mulda või kividest seina, selleks et peegeldada sooja tagasi.

Kui on vaja tuld edasi kanda, siis selleks parim variant on korralikult ära kuivatatud puuseen, mis tuld võttes hõõgub väga kaua.

Kõrguse - kauguse mõõtmine

Kauguste määramiseks on alljärgnevad meetodid:

• SAMMUPAARIDEGA

Iga skaut teab, mitu tema sammu on 50m või 100m. Sammupaaride arvu teades on võimalik arvutada läbitud vahemaad.

• POOLITAMISE ABIL

Hinnatakse võimalik maksimaalne ja minimaalne kaugus objektini. Nende kahe arvu keskmine ongi tõenäoline kaugus objektini.

Näide: Maksimaalne kaugus 800m, minimaalne kaugus 500 m. Tõenäoline kaugus (800 m + 500 m) jagada 2-ga = 650 m.

• VÕRDLUSE ABIL

Selle meetodi kasutamiseks peab skaut omama eelnevast elust ettekujutust, milline näeb välja näiteks 100 m pikkune vahemaa. On siis selleks tuttavlik 100 m pikkune staadioni jooksurada, jalgpalliväljaku või mõne muu enda jaoks kindlalt teada oleva objekti suurus. Seda suurust teades saab võrrelda, kui palju selliseid

pikkusühikuid mahub vaatluspunkti ja vaadeldava objekti vahele.

Näide. Jalgpalliväljaku pikkus on üldjuhul 100 m, oletatav vahemaa on 300 m.

• OBJEKTI VÄLJANÄGEMISE JÄRGI

Selle meetodi kasutamiseks peab skaut teadma, kui palju ta näeb vaadeldava objekti detaile erinevatel kaugustel (100 m – 600 m).

Näide: 100 m – kõik üksikasjad selgelt näha;

200 m - kõik üksikasjad selgelt näha, nahavärv ja varustus äratuntavad;

300 m – selged keha piirjooned, näovärv hästi nähtav, ülejäänud üksikasjad ähmased;

400 m – keha piirjooned selged, ülejäänud üksikasjad ähmased;

500 m – keha piirjooned hajusad, pea pole enam eristatav;
600 m – keha kiilukujuline, pea pole nähtav.

Päikese järgi kellaaja vaatamine

Sõrmedega - Seisad päikese poole. Sirutad käe välja sõrmedega mööda horisonti. Alustad pisikese sõrmega horisondilt ja liigud sõrmede laiuse jagu ülespoole, kuni tuleb vastu päike. Iga 4 sõrme laius tähendab, et on veel jäänud 1 h päikest.

Jälgimisega - Selleks tuleb teada, kui palju on just sinu regioonis ja antud hooajal päevavalgust. Siis jagad päikese teekonna (kaare) just nii mitmeks osaks. Jälgid, kuhu sektorisse päike jääb ja siis saad teada, palju aeg on.

Varju järgi - Kui tead, kus põhi asub, saad ka varju järgi öelda kella. Päeval on vari kõige lühem. Päikese tõusu ja loojangu ajal on vari kõige pikem.

Mürgised taimed

Taimemürgistuste vältimise kõige lihtsamaks võimaluseks on mürktaimede liikide tundmaõppimine. Looduses liikudes tuleb vältida tundmatute taimede korjamist, parem on neid isegi mitte katsuda. Pärast mürgiste või tundmatute taimedega kokkupuutumist tuleb alati käsi pesta ja neid mitte suhu ega silma toppida. Mitmed mürktaimed on silmatorkavate viljadega, näiteks ussilakk, mille vili sarnaneb mustikaga, kuid ühe taime kohta on üks mari. Sel teel annavad nad just kui märku, et neist on parem eemale hoida. Eesti kõige ohtlikemaks mürktaimedeks peetakse mürkputke, täpilist surmaputke ja harilikku sügislille. Eestis on mürktaimede liike kõige enam tulikaliste, sarikaliste ja liilialiste sugukondades.

<pildid>

Arvatakse, et maailmas kasvab kokku 75...80 tuhat söögiks kõlblikku taimeliiki. Inimesed tarvitavad neist toiduks vaid umbes 7000 liiki. Kõige rohkem tarvitatakse toiduks õistaimede lihakaid vilju. Arvatavasti on kõik söönud pohla, hariliku jõhvika, hariliku mustika, hariliku vaarika ja metsmaasika maitsevad vilju. Kuivviljadest korjatakse Eestis kõige enam hariliku sarapuu pähkleid. On ka taimeliike, mille lehtedest või juurtest saab maitavat salatit või suppi valmistada. Tervislikud on hariliku jänese kapsa, hariliku võilille, hariliku nääri, kõrvenõgese, naadi ja merikapsa lehed. Head teed saab hariliku vaarika vartest ning viljadest, kibuvitsa viljadest ja hariliku pärna õitest. Kohvi asemel või kohviga segatult võib kasutada hariliku võilille ja siguri juuri. Kevadel saab arukasest ning harilikust vahtrast meeldivat mahedat mahla.

Orienteerumine

Kompassi puudumisel on veel erinevaid võimalusi, kuidas määrata suunda. Näiteks saab kasutada seieritega kella. Selleks keera tunniosuti päikese poole. Numbri 12 ja tunniosuti vahele jääb lõuna suund.

Teiseks võimaluseks on leida rohkes koguses sammalt puu või kivi pealt. Seal, kus sammal on niiskem ja lopsakam, asub põhjapool. Lisaks on lõunapoolsed oksad kuivemad ja hapramad.

Sipelgapesa asub üldjuhul lähedase puu või kännu lõunaküljel, pesa lõunakülg on harilikult laugem kui põhjakülg. Suurte metsade sihid on üldjuhul põhja-lõuna või ida-lääne suunalised, kvartalid aga nummerdatakse läänest itta.

Õine võimalus on otsida üles põhjanael, arvestades 5 x Suure vankri esimeste rataste vahet vankrist üles. Eredaim täht on Põhjanaan, see on Väikese vankri viimane täht. Tõmba kujutletav joon põhjanaelast otse maha, see suund on põhi.

<pilt>Põhjanaan ja põhja leidmine

Minu matkakott *<pilt> taustaks või teksti kõrval, matkakotist pilt puu najal*

Kõige tähtsam on, et matkaline/laagriline on oma koti ise pakkinud. Raskemad asjad pane võimalikult vastu selga ja mitte liiga kõrgele. Paki nõnda, et kõige kergemini pääseks ligi nendele asjadele, mida kõige rohkem vaja läheb. Näiteks magamiskotti läheb vaja vaid öhtul - seepärast paki ta alati koti keskele. Suhteliselt suure tõenäosusega on ka hommikuti ilmast näha, mis jalanõudega sa päeval käima hakkad - seepärast pane magamiskoti kõrvale ka tagavarajalanõud. Mitu korda päevas tuleb kasutada sööginõusid - seega paiguta nad küljetaskutesse. Kuhugi välimistesse sahtlitesse pane esmaabipaun ja muud hädatarvilikud vidinad, mida tihti vaja läheb (nuga, WC-paber kilekotis, sääsetõrjevahend, müts jms). Rahakott ja mobiiltelefon pane igaks juhuks hoopis koti sisetaskusse, mis ka lukuga kinni käib - kindel koht, et need tarvilikud asjad kogemata kuskilt taskust välja ei kuku.

Kõige lihtsam moodus rõivaste puhul ruumi kokkuhoidmiseks on nende rullikeeramine. Jõuga. Nii et riide vahele ei jää õhku. Ka sokid tuleb keerata sõrmejämeduseks jupiks. Kui kotis on jalanõud, tuleks need täis toppida. Kas sokke või ükskõik mida muud, mis neisse mahub. Kõik, mis on õõnes, tuleb täis toppida või tühjaks suruda.

! Kõik riided tuleks muidugi kilekottidesse panna, et vihm neid ei ohustaks. !

! Kui sa pakid telgi alati sama mustri järgi kokku, siis tema vihmapidavus väheneb. !

vahva kujundusega punkt (nt liilia) magamiskott- ja alus

skaudivorm ja kaelarätt

rätik ja pesemisasjad (seep, shampooon, hambahari, -pasta)

joogipudel

pea- või taskulamp ja varupatareid

kompass, tikud, taskunuga

matkasaapad

alajoon x 5? (kuidas mahub)

Riided:

vihmariided

alajoon

alajoon

<pilt>

Tagakaas - Male/Kabe laud

Pildid, mis tuli rändurite raamatu jaoks eraldi lavastada/teha:

1. matkasaapad oksal rippumas
2. matkakott puu najal
3. kõik sõlmed - 9 tk
 - meremehesõlm
 - Vaiasõlm
 - seasõrg
 - lehtsõrg
 - Päästesõlm
 - soodisõlm
 - liuglev aas
 - palgisõlm
 - vahemehesõlm
1. Kõikide eesmärkide suunade teemalised pildid 5 tk
 - Juhtimine
 - Raha ja toetajate leidmine
 - Matk ja laagri tegevused

Keele arendamine ja suhtlust

Ellujäämine

1. Pilt lehele Rändurite klubi
2. Joonistada pilt kuidas leida põhjanaela ja põhja suunda
3. mürgiste taimede pildid - ussilakk, mürkputk, täpiline surmaputk, harilik sügisliil
4. WOSM regioonid - Drive'is

LISA 2. Rändurite programmi tutvustus Eesti Skaut ajakirja 2019

RÄNDURITE UUS PROGRAMM (Eesti Skauti - 1.03.2019)

Kes on rändurid? Missugune on rändurite sümboolika?

Kõik skaudid, kes on 18-aastased (või vanemad), saavad võimaluse uuendada skauditöötust, läbida ränduri katse ja selle tulemusena õiguse kanda skaudiliiliaga pannalt. Lisaks vööle saab algaja rändur vormile sättida matkasaabastega pagunid.

Kuidas saada ränduriks?

Selleks, et saada ametlikult ränduri staatus tuleb sooritada kolmeosaline katse:

1. Küllastada kohta, mis on seotud Eesti skautluse rajajaga või maailma skautluse rajajaga.
2. Osaleda kolmel skaudiüritusel, millest vähemalt üks on üle-eestiline või rahvusvaheline (viimase aasta jooksul).
3. Kanda ette skauditöötust.
4. Soovi korral sooritada midagi klubile omast või klubi poolt välja pakutud.

Katse läbinud saavad endale, ränduri tähisena, liilia pandlaga vöö.

Milline on rändurite üksus?

Rändurid on täiskasvanud ja nende elu on kiire. Seetõttu saavad rändurid kokku vaid korra kuus kõikide oma piirkonna ränduritega.

Rändurite klubis analüüsitakse eelmise kuul saavutatut, seatakse uued eesmärgid (individuaalselt) ja veedetakse koos lõbusalt aega. Kuna klubil ei ole püsivat juhti, siis jagatakse juhi roll omavahel ära nii, et igal kuul on erinev rändur, kes hoolitseb selle eest, et saaks läbi arutatud kõikide eesmärgid ja samas õpetab / korraldab oma klubikaaslastele ka midagi põnevat. Kui tundub, et eesmärk on juba täidetud, siis arutletakse kaaslastega, kas saaks/ on vaja sama eesmärgi põhjalikumalt / uuel moel täita.

<paar pilti rändurite klubidest>

Milline on rändurite arengu/(järgu)süsteem?

Rändurite programmil on neli taset ja viis suunda, milles ennast arendada. Järgmise taseme saamiseks peab olema tehtud kümme seiklust. Nendest viis peavad olema sooritatud erinevates suundades ja ülejäänud viis seiklust samas või erinevas suunas.

Esimes(t)el ränduriaastatel on noore suur abiline **matkasaabas**, mis toetab sammu keerulisel maastikul, kus skaut individuaalselt või koos oma salgaga rändab. Rändur on pärast I taseme läbimist osav skaut. Ta oskab matkata, meeskonnas töötada, uusi tutvusi luua ja metsas ellu jääda.

I tase - Matkasaabas(**pilt**)

- Läbi igast valdkonnast vähemalt üks seiklus ja lisaks 5 seiklust vabalt valitud valdkondadest.
- Õpi tundma oma salka/lipkonda.
- Liitu klubi infovahetussüsteemiga. Kui klubil ei ole toimivat infovahetussüsteemi (postituvid, sotsiaalsõrgustik vm), siis aita see luua.

Üheskoos seigeldes ja erinevates valdkondades end arendades võib rändur matkasaapad peagi vahetada keremate jalanõude, näiteks **kingade** või tossude vastu, sest maastik Sinus

eneses ja Sinu ümber on saanud tuttavamaks ja tossude kergus laseb lihtsamini edasi liikuda. Rändur on pärast II taseme läbimist vilunud skaut. Ta oskab ette näha ohuolukordi ja neid ennetada, tuleb toime enda emotsioonidega ning on kogenud matkaline. Tal on teadmised raamatupidamisest, juhtimisstrateegiatest ja tal on arenenud eneseregulatsiooni oskus: peab kinni tähtaegadest, koostatud eelarvetest ja oskab suhelda erinevate inimestega.

II tase - King(pilt)

- Läbi igast valdkonnast vähemalt üks seiklus ja lisaks 5 seiklust vabalt valitud valdkondadest.
- Tunne skaudivormi, erinevaid märke ja nende paigutust vormil.
- Tutvusta klubikaaslastele oma hobisid, huvisid ja tugevamaid külgi.

Saavutades endale seatud eesmärgid (lähides seiklused), kasvatab rändur oma enesekindlust ja oskusi niivõrd, et toetust kaaslastelt vajab ta vähem kui varem. Tossud võib nüüd vahetada **plätude** vastu. Tugi on alati olemas, tugev side kaaslastega loodud - rändur teab enda tugevusi ning on haritud maailmakodanik. Rändur on pärast III taseme läbimist kogenud skaut. Ta oskab käituda päästeoperatsioonil, erinevates olukordades konstruktiivselt teise kultuuritaustaga inimestega suhelda, vajadusel ka võõrkeeles ning valdab täiskasvanueluga seonduvat paberimajandust. Ta tunneb morse koodi, hoiab loodust ning on vaimselt ja füüsiliselt pädev individ, teades enda tugevusi ja nõrkusi.

III tase - Plätu(pilt)

- Läbi igast valdkonnast vähemalt üks seiklus ja lisaks 5 seiklust vabalt valitud valdkondadest.
- Tunne ESÜ struktuuri ja oma üksuse paiknemist selles.
- Otsi infot vähemalt kolme rahvusvahelise laagri kohta ja osale neist vähemalt ühes.

Pagunitel nähtavad **paliad jalajäljed** kinnitavad ränduri vaimset, emotsionaalset, sotsiaalset, kõlbelist ning ihulist valmisolekut elus ettejuhtuvate ülesannete lahendamiseks. Rändur on läbinud kogu programmi, mille jooksul on õppinud tundma oma sisemaailma, inimesi enda ümber, keskkonda ning ülesannete lahendamiseks erinevaid töövõtteid. Plätud võib vahetada jalajälgede vastu, sest skaut on vääriline enesekindlalt astuma elus oma rada, jättes endast maha isikliku jälje maailma. Ta on valmis võtma vastutust ja toetama ning juhendama teisi. Rändur on pärast IV taseme läbimist meisterlik skaut. Ta oskab korraldada laagreid ja üritusi ning leida koostööpartnereid ja toetajaid. Ta on iseseisev ja keskkonnateadlik inimene, kes on eeskujuks teistele. Selle taseme läbinud skaut on väärt meeskonnakaaslane, hea juht ja julge suhtleja, kelle kogemustepagasisse kuuluvad koolitused psühholoogia, ettevõtluse, raamatupidamise, päästeoperatsioonide ja esmaabi vallas.

IV tase - Jalajälg(pilt)

- Läbi igast valdkonnast vähemalt üks seiklus ja lisaks 5 seiklust vabalt valitud valdkondadest.
- Esinda oma rühma üksuse staabis või ESÜ nõupäevadel/üldkogul.
- Võta seiklustiimide töös mõni vastutav roll.

Kust ja millal märgid saab?

Rändurite vööpandla ja pagunid saab Eesti Skautide Ühingu kontorist. Tunnuseid väljastatakse ESÜ aktiivsetele liikmetele (jooksva tegevusaasta liikmemaks on tasutud) ja saavutades järgmise taseme tuleb eelmise taseme pagun tagastada ESÜ kontorile. Tunnused antakse üle klubi kohtumisel, teiste klubikaaslaste poolt.

Rändurite programmi läbinul on võimalus oma teadmisi ja oskusi rakendada erinevates Eesti Skautide Ühingu töögruppides, ürituste korraldusmeeskondades ja eri tasemetega juhatustes.

Kui vajad abi otsustamisel, kuhu edasi panustada, siis võta julgelt ühendust ESÜ personali- (personal@skaut.ee) või programmijuhiga (programm@skaut.ee).